

Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:1), yttrande till socialdepartementet

Förslag till beslut

1. Yttrande över betänkandet ”Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor” (SOU 2020:1) avges enligt social- och omsorgsförvaltningens förslag.

Ärende

Linköpings kommun har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet *Översyn av yrket personlig assistent – ett viktigt yrke som förtjänar bra villkor* (SOU 2020:1).

Till grund för betänkandet finns en statlig utredning som belyser personliga assistenters arbetsvillkor, och ger förslag på förbättringar avseende bl.a. anställningsvillkor, bättre arbetsmiljö och förtydliganden kring egenvård och hälso- och sjukvårdsinsatser HSL-insatser) på delegation.

Social- och omsorgsförvaltningen har utarbetat förslag till synpunkter. I sin helhet bedöms förslagen som positiva. Särskilt viktiga bedöms förslagen om nationellt utbildnings- och kunskapsmaterial, samt kunskapsstöd kring egenvård och HSL-insatser på delegation.

Det är vanligt att anhöriga anställs som personliga assistenter. I utredningen kring översyn av yrket personlig assistent vore det önskvärt att den frågan belyses mer.

Social- och omsorgsnämnden föreslås avge yttrande enligt förvaltningens förslag.

Beslutsunderlag:
Tjänsteskrivelse yttrande personlig assistans.docx
Yttrandet

Bakgrund

2018 påbörjades ett statligt uppdrag med en översyn av yrket personlig assistent. I översynen har ingått att undersöka hur arbetsförhållandena ser ut. Man har också tittat på vilka arbetsuppgifter som kan ingå i de personliga assistenternas arbetsuppgifter, och hur behovet av kompetens tillgodoses. Utredningen omfattar samtliga personliga assistenters arbetsvillkor, oavsett om man är anställd i kommun, hos privat utförare, kooperativ eller assistansberättigad som är egen arbetsgivare.

Förslagen omfattar följande områden:

Nationellt utbildnings- och kunskapsmaterial

Utredningen visar att det finns stora skillnader i utbildningsnivån hos personliga assistenter. Den kartläggning som utredningen har gjort visar också att det finns en variation kring hur personliga assistenter får introduktion och fortbildning. Utredningen föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett digitalt utbildningsmaterial kring exempelvis adekvat lagstiftning och arbetsmiljöfrågor. Enligt förslaget ska utbildningsmaterialet också rikta sig till assistansanordnare, assistansanvändare och deras närstående.

Kartläggning av förhöjt timbelopp

För personlig assistans som beviljas av FK finns möjlighet att ansöka om förhöjt timbelopp i de fall det behövs särskild kunskap hos assistenten i vissa uppdrag. Utredningen föreslår att en lämplig myndighet får i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning assistansberättigade ansöker om förhöjt timbelopp.

Kartläggning av vårdnära uppgifter

I utredningen framkommer att det finns otydligheter kring ansvar och befogenheter beträffande egenvård inom personlig assistans. Därför föreslås regeringen ge IVO (inspektionen för vård och omsorg) i uppdrag att göra en tillsyn av hur regelverket kring egenvård vid personlig assistans tillämpas. Socialstyrelsen föreslås också få i uppdrag att ta fram ett kunskapsstöd för egenvård, och vård på delegation inom personlig assistans.

Sjuklönekostnader

I dagsläget får assistansutförare och de som är egna arbetsgivare för sina assistenter ersättning från kommunen för sjuklönekostnader vid ordinarie assistents sjukdom. Utredningen föreslår att assistansutförare själva ska stå för sjuklönekostnaden, med undantag för dem som är egna arbetsgivare som sina assistenter. Finansieringen ska ske genom en högre schablonersättning för assistansen.

Kollektivavtalsliknande villkor

Utredningen föreslår att man kompletterar LSS-lagstiftningen (lag om stöd och service till vissa funktionshindrade) med krav på kollektivavtalsliknande villkor. Det är en viktig åtgärd för att trygga de personliga assistenternas arbetsvillkor, men också ett sätt att göra assistansen mindre attraktiv för oseriösa aktörer.

Översyn av lag 1970:943 om arbetstid med mera i husligt arbete

Lagen infördes för att reglera arbetsvillkor för hemhjälp och barnpassning, och kom betydligt tidigare än LSS. Idag tillämpas lagen om arbetstid i husligt arbete till stor del i de fall den assistansberättigade själv anställer sina personliga assistenter. Utredningen föreslår en översyn av lagen om husligt arbete för anpassning till dagens förhållanden.

Bedömning och förslag

Förslagen i betänkandet syftar i första hand till att förbättra personliga assistenters arbetsvillkor, samtidigt som man vill värna om de assistansberättigades självbestämmande och bidra till att försvåra för oseriösa aktörer. Betänkandet innehåller bl.a. förslag om förbättringar avseende anställningsvillkor, bättre arbetsmiljö och förtydliganden kring egenvård och HSL-insatser (hälso- och sjukvårdsinsatser) på delegation. I sin helhet bedöms förslagen som positiva.

Särskilt viktiga bedöms förslagen om nationellt utbildnings- och kunskapsstöd, samt kunskapsstöd kring egenvård och HSL-insatser på delegation.

Det finns inga formella utbildningskrav för att arbeta som personlig assistent. Därför bedöms ett nationellt utbildningsmaterial kunna bidra till en bra grund och introduktion i yrket. Utbildningsmaterialet ska bl.a. belysa lagstiftning, arbetsmiljöarbete och frågor kring kvalitet i personlig assistans.

Det är vanligt att anhöriga anställs som personliga assistenter.

Anhöriga assistenter har ofta lägre utbildning än andra personliga assistenter.

Det finns också en komplexitet i att vara både anhörig och personlig assistent.

Ibland kan detta leda till en inlåsningseffekt för den assistansberättigade och ett negativt beroendeförhållande mellan brukare och anhörig. I utredningen kring översyn av yrket personlig assistent skulle den frågan behöva belysas mer.

En fråga som också har koppling till personliga assistenters arbetsvillkor är vilka arbetsuppgifter som ska ingå i personlig assistans. Här finns en otydlighet, vilket bidrar till att personliga assistenter ibland ställs inför svåra etiska dilemman. Behov finns av att förtydliga vilka arbetsuppgifter som ska ingå i insatsen personlig assistans.

I betänkandet beskrivs problematiken med oseriösa aktörer inom personlig assistans. Förutom att förbättra arbetsvillkoren för personliga assistenter syftar förslagen i betänkandet också till att försvåra, och göra assistansen mindre lönsam för oseriösa aktörer, vilket är positivt. I arbetet med att förhindra oseriösa aktörer bör även vikten av en stringent tillståndsprövning, och en väl fungerande tillsyn betonas.

Samråd

Samråd har skett med kommunledningsförvaltningens HR- avdelning som inte har något att erinra mot förslaget.

Information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Information eller förhandling enligt MBL är ej påkallat.

Social- och omsorgsförvaltningen

Susanna Lundstedt

Beslutet skickas till:
Regeringskansliet
Socialdepartementet